

eden izmed prvih, ki se je jel upirati taktičnemu nasilju in ga često odvrigel z uporabo sinkop.

Takti so dvodobni, trodobni, četverodobni, peterodobni, šesterodobni, sedmerodobni, t. j. enostavni in sestavljeni (enaki ali neenaki), kakor kaže sledeči shema:

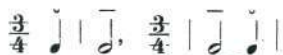

Bistveno pri njih je to, da je prva nota za taktnico vedno poudarjena, zadnja lahka, srednje pa se ravna po vzorcu večje ali manjše poudarjenosti, kakor kažejo gornji primeri. Možni so tudi taktični kompleksi v zmislu neenakosti, kakor postavim:

$$\frac{3}{4} - \frac{4}{8} - \frac{3}{2} - \frac{1}{2} \text{ itd.}$$

Ta »politaktičnost« je bolj »naturalistična« od idealne »enake« taktike in je posebno lastna narodnim pesmim nekih narodov, posebno vzhodnjaških (Balkan!)

S taktičnimi akcenti so možna mnoga izrazna oblikovanja, kakor n. pr. učinek predtakta, ki je »agresiven«, »drzno zamahovit«, jambično moški (- -), v nasprotju z obliko zveze poudarjene in nepoudarjene dobe, ki ji pravijo »ženski« (trohejski - -) itd. učinek:

S tema učinkoma, kakor bomo videli, so posebno romantiki opremljali svoja karakteristična temata in dosegali često silne dramske konflikte z njima. (Beethoven, Wagner.)

Omeniti moram še učinek sinkope, ki pomeni neke vrste postavitev na glavo vseh pravil o predtaktnih efektih:

Nje bistvo obstoji v nenadnem, izrečno nakanem poudarku naravno sicer »slabega« taktnega dela, ki se često zveže z naslednjo poudarjeno taktno dobo preko taktnice. Sinkopa učinkuje kot nasilen zadržek, upiranje in je važno sredstvo muzikaličnih konfliktnih tvorbo.

Melodija

Formalne in estetske možnosti so že pri primitivni menjavi tona s pavzo, njega ponavljanja, dinamiziranja, ritmiziranja neštivilne. Še važnejše sredstvo od teh je morda — menjava tonske

Plečnikova šola (arh. Fr. Tomažič), veža I. nadstr. palače Zbornice za TOI v Ljubljani

višine, ki se odigrava s pomočjo druženja tonov v okviru melodije.

V glavnem ima glasbenik dve osnovni možnosti druženja tonov v skupine: 1. lahko družijo tone zapored v časovne skupine (sukcesivno) na tako zvan »horizontalni način« in dobi tako melodičen, linearentvor, 2. pa lahko zveže dva ali več tonov »vertikalno«, da zvenita istočasno (simultano) kot sozvočje (najmanj trije toni v sozvočju dado akord).

Ti dve kombinacijski možnosti sta odločilni za dvoje temeljnih stilnih možnosti glasbe, vodoravno in navpično. To sta dva stilna svetova, kakor sta to podobno v slikarstvu plastični in slikoviti stil. Vsaka slikarska umetnina nujno pripada enemu izmed obeh, ali pa je mešanica obeh, baš tako je z glasbeno, ki je ali horizontalna, ali vertikalna ali pa kaže eno izmed nešteti možnosti mešanja.

Horizontalne stilne možnosti obsegajo v prvi vrsti melodijo, v drugi pa mnogoglasna, iz linij sestavljena glasbena telesa specifično horizontalnega značaja.

Bistvo melodije je linearno-vodoravno sklenjena vrsta tonov, ki se menjavajo z ozirom na svojo tonsko višino in ritmične kvalitete in kvantitete, zakaj brez ritma si ne moremo misliti